

5. ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ, ΔΗΜΟΣΙΑ ΤΑΞΗ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ

I. ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΙ ΘΕΣΜΟΙ

A'. Επισημάνσεις

Αδιαφάνεια, διαφθορά, κομματισμός, γεροντοκρατία και **μάχη χωρίς ιδανικά** και αρχές για την κατάκτηση και διατήρηση της πολιτικής εξουσίας· σε αυτά τα διόλου κολακευτικά και αισιόδοξα, συνοψίζονται οι διαπιστώσεις των περισσότερων από τους συμμετέχοντες για τους θεσμούς, τη Δημοκρατία και τη λειτουργία του πολιτικού μας συστήματος.

1. Απαξίωση της πολιτικής - Πολιτικοί- MME

Τα περισσότερα πυρά δέχονται οι **πολιτικοί**, και ιδίως οι βουλευτές. Είτε αναλίσκουν τις ενέργειές τους στη βελτίωση της προσωπικής οικονομικής τους κατάστασης -εγκρίνοντας λ.χ. φοροαπαλλαγές για τους ίδιους, ενώ παράλληλα ψηφίζουν βαριά και άδικα φορολογικά μέτρα εις βάρος των λαϊκών στρωμάτων, είτε ενδιαφέρονται μόνον για την επανεκλογή τους.

Στο ίδιο πνεύμα, καταγγέλλονται και τα MME -ιδίως η τηλεόραση- που συμμετέχει στην **υποβάθμιση της πολιτικής ζωής** οργανώνοντας πολιτικές συζητήσεις, που έχουν ως αντικείμενο στείρες πολιτικές διαμάχες και όχι τα υπαρκτά προβλήματα της χώρας.

2. Οι νέοι και η αποξένωσή τους από την πολιτική

Έμφαση δίνεται στην αποξένωση των νέων από την πολιτική. Για μια περιορισμένη μερίδα εφήβων, την **ευθύνη** γι' αυτό το φαινόμενο φέρουν η οικογένεια και το σχολείο. Για την μεγάλη πλειονότητα, όμως, φταίνει τα φαινόμενα εκφυλισμού του πολιτικού μας συστήματος, τα οποία δημιουργούν στη νεολαία ένα αίσθημα αποστροφής έναντι της πολιτικής, εν γένει. Τονίζεται, επίσης, ότι η **απαξίωση της πολιτικής** οδηγεί και μια μερίδα της νεολαίας να στραφεί σε **αναρχικά** ή **ακροδεξιά** πολιτικά κινήματα.

Ο θεσμός της Βουλής των Εφήβων αντιμετωπίζεται συχνότερα με ευνοϊκά (“εφόσον λειτουργήσει ουσιαστικά”), άλλοτε, όμως, με καχυποψία ή, ακόμη, και ειρωνεία· και αναφέρεται, ότι καλούνται οι έφηβοι να συζητήσουν για τα προβλήματά τους στη Βουλή, ενώ οι αμώδιοι βουλευτές απουσιάζουν συστηματικά από τις συνεδριάσεις του Σώματος.

3. Μια πρώτη αποτίμηση

Η **οξύτητα** πάντως του **ύφους**, που χρησιμοποιείται, δεν είναι πάντοτε ανάλογη με την διεισδυτικότητα της κριτικής που ασκείται. Έτσι, στις περισσότερες εργασίες ο αναγνώστης μένει με την εντύπωση ενός συνήθως **γενικόλογου** -άν όχι συνθηματικού- εντοπισμού των “κακών”, χωρίς σοβαρή προσπάθεια να αναζητηθούν τα ειδικότερα χαρακτηριστικά, και, κυρίως, τα αίτια αυτής της κακοδαιμονίας. Δεν απουσιάζουν και ερμηνείες, που αποδίδουν τα δεινά της πολιτικής ζωής στις επεμβάσεις των ξένων -συμπεριλαμβανομένων και

των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης- οι οποίοι κατηγορούνται, ότι δεν βοηθούν την Ελλάδα- ως χαρακτηριστικό δε παράδειγμα φέρεται το πρόσφατο επεισόδιο των βραχονησίδων Ίμια.

Ενώ το ρουσφέτι και οι **πελατειακές σχέσεις** δεινώς επικρίνονται, λίγοι επιχειρούν να εξηγήσουν, γιατί και με ποιες μορφές επιβιώνουν αυτά στις μέρες μας. Να οφείλονται, άραγε, αυτά τα φαινόμενα στις κακές προθέσεις των πολιτικών ή στην έλλειψη πολιτικού θάρρους; Στην απουσία των κατάλληλων θεσμών ή μήπως, τελικά, στην έκπτωση των ηθών ολόκληρης της ελληνικής κοινωνίας, δεδομένου ότι πολλοί νέοι τονίζουν, πως για την παρούσα κατάσταση φαίνεται και οι ίδιοι οι εκλογείς, που επιμένουν να ψηφίζουν πολιτικούς και κόμματα, αν και έχουν αποδείξει την ανικανότητά τους να επιλύσουν τα βασικά προβλήματα της χώρας.

Θα είχε ενδιαφέρον τα ανωτέρω ερωτήματα να απασχολήσουν τους συμμετέχοντες, προτού προχωρήσουν στη διατύπωση των όποιων προτάσεών τους. Είναι πάντως ιδιαίτερα ενδεικτικό του πνεύματος των εφήβων η **έντονη απογοήτευση**, καχυποψία και, εν τέλει, **αμφισβήτηση** που τους διακατέχει έναντι του πολιτικού μας συστήματος.

Β'. Προτάσεις

Οι περισσότερες από τις προτάσεις που διατυπώνονται ξεκινούν από **διακηρύξεις καλών προθέσεων** : “να καταργηθεί το ρουσφέτι”, “να ψηφίζονται λίγοι και καλοί νόμοι”, “να αποκατασταθεί η αρισταρχία”, “να καταπολεμηθεί ο λαϊκισμός”, “να ακούγονται οι νέοι”. Στο επίπεδο αυτό φαίνεται να επικρατεί σχεδόν ομοφωνία.

Οι προτάσεις διαφοροποιούνται, όσο ο προβληματισμός γίνεται πιο συγκεκριμένος. “Πώς θα τα πετύχουμε όλα αυτά;”, “Τι μέτρα χρειάζονται;”

1. Πολιτικά κόμματα - Κυβέρνηση - Πρόεδρος της Δημοκρατίας

Μια πρώτη κατηγορία προτάσεων αφορά στα πολιτικά κόμματα. Ένας συμμετέχων ζητεί την κατάργησή τους, άλλος τη δημιουργία “ενιαίου κόμματος”. Ορισμένοι ζητούν να προβλεφθούν -με την βοήθεια και της νέας τεχνολογίας, π.χ. του “Ιντερνέτ”- μορφές **άμεσης δημοκρατίας**, με τη διεξαγωγή δημοψηφισμάτων, αλλά και τη σύγκληση λαϊκών συνελεύσεων σε τοπική βάση. Πολλοί είναι εκείνοι που ζητούν τη λειτουργία διακομματικών Επιτροπών για ορισμένα θέματα, όπως η εξωτερική πολιτική, η άμυνα, η εκπαίδευση και η υγεία, ενώ ένας συμμετέχων ζητεί **“οικουμενική” διακυβέρνηση** επί μονίμου βάσεως, ενώ σε μια περίπτωση προτείνεται και η υποκατάσταση της **Κυβέρνησης από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας**, που θα πρέπει να εκλέγεται με άμεση και καθολική ψηφοφορία. Τέλος, προτείνεται να αλλάξει ο Προϋπολογισμός κάθε χρόνο.

Εν τέλει, τα πολιτικά κόμματα είναι αναγκαία, απλώς χρήσιμα ή μήπως άχρηστα ή ακόμη και βλαπτικά στην σύγχρονη Κοινοβουλευτική Δημοκρατία; Π.χ. αν οι βουλευτές αφήνονταν να ψηφίσουν μόνον “κατά συνείδηση”, αγνοώντας την επίσημη κοιμματική “γραμμή”, μήπως θα ήταν πιο τρωτοί στις πιέσεις των φανερών ή αφανών παραγόντων ή άλλων ομάδων συμφερόντων;

2. Η Βουλή

Μια δεύτερη κατηγορία προτάσεων αφορά στη Βουλή, που κανένας συμμετέχων δεν φαίνεται να αμφισβητεί σοβαρά τη χρησιμότητά της. Ορισμένοι ζητούν την καθιέρωση, ως πάγι-

ου εκλογικού συστήματος για την ανάδειξή της, της “**απλής αναλογικής**”. Πολλοί ζητούν την καθιέρωση **ορίου ηλικίας για τους βουλευτές** (το 65ο έτος), την απαγόρευση της επανεκλογής τους πάνω από 2 φορές, την **κατάργηση της βουλευτικής ασυλίας**, την καθιέρωση **ποσόστωσης υπέρ των γυναικών** (20% επί του συνόλου των βουλευτών), την επέκταση του “**ασυμβιβάστου**” στους βουλευτές, όσο διαρκεί η θητεία τους (με έμφαση στους βουλευτές δικηγόρους) και την ίδρυση **τοπικών Βουλών** ανά Νομαρχία. Προτείνεται επίσης και ένα είδος “**επαγγελματικής εκπροσώπησης**”, με βουλευτές, που να εκλέγονται αναλογικά από κάθε επαγγελματικό κλάδο.

3. Οι νέοι

Μια τρίτη κατηγορία αφορά στους νέους και την αναβάθμιση της συμμετοχής τους στα κοινά. Πιο συγκεκριμένα προτείνεται η “**ψήφος στα 16**”, η καθιέρωση ποσόστωσης υπέρ των νέων (το 10% των βουλευτών να είναι κάτω των 30 ετών), η **θεσμοθέτηση της “Βουλής των Εφήβων”** και σε ευρωπαϊκό επίπεδο: της “**Ευρωβουλής των Εφήβων**”. Περαιτέρω, σε επίπεδο σχολείου, προτείνεται η μεταρρύθμιση -χωρίς να καθορίζεται η συγκεκριμένη κατεύθυνσή της- των Μαθητικών Κοινοτήτων, η συμμετοχή εκπροσώπων των μαθητών στα καθηγητικά συμβούλια και η εισαγωγή νέων σχολικών μαθημάτων, όπως η **Πολιτική επιστήμη** και η **Διπλωματία**. Τέλος, ένας συμμετέχων ζητεί οι μαθητές να έχουν δικαίωμα άσκησης “**βέτο**” για την επιλογή του Υπουργού Παιδείας.

Στο πεδίο αυτό, οι προτάσεις των συμμετεχόντων θα μπορούσαν, ίσως, να αποτελέσουν τη βάση για μια σοβαρή “**ενδοσκόπηση**” της σημερινής γενιάς των εφήβων. Μήπως έχουν την τάση να αυτοκολακεύονται, αφού δεν έχουν δώσει δείγματα μιας περισσότερο “**ρεαλιστικής**” προσέγγισης της ζωής;

II. ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ, ΔΗΜΟΣΙΑ ΤΑΞΗ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ

Στην ενότητα αυτή οι **έφηβοι** δείχνουν **εξαιρετικά προβληματισμένοι** για την κατάσταση που επικρατεί σήμερα στην Ελλάδα. Αναφέρουν, κυρίως, προβλήματα και **αναζητούν εναγωνίως λύσεις**, χωρίς, σε αντίκρουσμα, να διαπιστώνουν και κάποιες, εν γένει, θετικές εξελίξεις. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχει το γεγονός, ότι ενώ οι επισημάνσεις είναι, σε γενικές γραμμές, οι ίδιες από όλους, ή, τουλάχιστον, δεν εμφανίζεται το φαινόμενο, ένα στοιχείο να αξιολογείται αρνητικά από κάποιους και θετικά από κάποιους άλλους, οι προτάσεις, μερικές φορές, παρουσιάζουν σημαντικές αποκλίσεις μεταξύ τους.

Τα θέματα που έθεσαν οι έφηβοι στην ενότητα αυτή είναι, κυρίως, το δημογραφικό, η δικαιοσύνη, η αστυνομία και το σωφρονιστικό σύστημα και, τέλος, η αστυφιλία, η δημόσια διοίκηση, η αποκέντρωση και η τοπική αυτοδιοίκηση.

A'. Το Δημογραφικό Πρόβλημα

Η **υπογεννητικότητα** είναι ένα γνωστό δεδομένο της σύγχρονης ελληνικής κοινωνίας, και έτσι, δεν εκπλήσσει το γεγονός, ότι επισημαίνεται από τους περισσότερους ή περιγράφεται με μελανά χρώματα ως ένα από τα μείζονα εθνικά θέματα. Οι **αιτίες** και οι συνέπειες της υπογεννητικότητας, όμως, δεν φαίνεται να ιεραρχούνται από όλους με τον ίδιο τρόπο.

Έτσι, μια μεγάλη πρώτη ομάδα αποδίδει την υπογεννητικότητα σε **οικονομικούς παράγοντες**, αύξηση του κόστους ζωής, ανεπαρκή ή και ανύπαρκτα κίνητρα για τις πολύτεκνες οικογένειες, δυσκολία στην ανατροφή περισσότερων παιδιών, έλλειψη της απαιτούμενης κοινωνικής και κρατικής υποδομής (βρεφονηπιακοί σταθμοί, ιατρική και ψυχολογική στήριξη κ.λπ.).

Μια δεύτερη ομάδα εφήβων τονίζει τις **κοινωνικές αιτίες** του φαινομένου. Ο παραδοσιακός ρόλος της γυναίκας - μητέρας στην κοινωνία έχει πια αλλάξει, η οικογένεια (και μάλιστα η πολύτεκνη) ως κοινωνική αξία έχει υποβαθμιστεί, η αναζήτηση με κάθε μέσο μιας επιτυχημένης επαγγελματικής σταδιοδρομίας έχει υποβαθμίσει την τεκνοποιία.

Μια τρίτη ομάδα δίνει μεγαλύτερο βάρος στη στάση των Ελλήνων απέναντι στο ίδιο το **φαινόμενο της εγκυμοσύνης και της ζωής**. Έτσι, αναφέρονται ως αιτίες η ευρεία χρησιμοποίηση της αντισύλληψης και η γενίκευση των αμβλώσεων, είτε με κοινωνική σιωπηρή αποδοχή είτε και με νομοθετική τροποποίηση.

Οι **συνέπειες** του φαινομένου της υπογεννητικότητας είναι πολλές και ποικίλες: Η ελληνική κοινωνία γίνεται σιγά-σιγά μια κοινωνία συνταξιούχων και γερόντων και οι οικονομικές επιπτώσεις από αυτό τόσο στην εθνική οικονομία όσο και σε άλλους τομείς (πχ. ασφαλιστικό) τονίζονται ιδιαίτερα. Επίσης, προβάλλεται ο κίνδυνος από τη μη επαρκή, στο μέλλον, στελέχωση των Ενόπλων Δυνάμεων, και μάλιστα φέρεται ως αντιπαράδειγμα η Τουρκία με τα υψηλά ποσοστά γεννητικότητας.

Οι **προτάσεις** που γίνονται από τους εφήβους αντιστοιχούν στις διαπιστώσεις των αιτιών που αναφέρθηκαν ήδη. Τα οικονομικά, λοιπόν, κίνητρα, έχουν τον πρώτο ρόλο. Είναι κυρίως η Πολιτεία που πρέπει να μεριμνήσει για να αντιμετωπιστεί το φαινόμενο, δίνοντας **κίνητρα στους πολίτες** της για να κάνουν περισσότερα παιδιά. Ανάμεσα στα κίνητρα αυτά είναι οι φορολογικές ελαφρύνσεις για τους πολύτεκνους, τα επιδόματα στις μητέρες, η εργασιακή ασφάλεια για τις μητέρες (π.χ. απαγόρευση απολύσεων για τις πολύτεκνες μητέρες κ.λπ.). Επίσης, να μειωθεί ο αριθμός των παιδιών, που χρειάζονται ανά οικογένεια, για να χαρακτηριστεί αυτή ως πολύτεκνη. Προτείνονται, όμως, και λύσεις, που φιλοδοξούν να θίξουν τις κοινωνικές και ψυχολογικές αιτίες του φαινομένου. Έτσι, προτείνεται **να αναβαθμιστεί η παραδοσιακή εικόνα της οικογένειας** από το σχολείο και τα μέσα ενημέρωσης, να περιοριστεί ή και **να καταργηθεί το δικαίωμα στην αμβλώση**. Παράλληλα, βέβαια, να ληφθεί ιδιαίτερη **μέριμνα για τις ανύπαντρες μητέρες**. Τέλος, η αύξηση σε αριθμό και η ενίσχυση σε ποιότητα των **βρεφονηπιακών σταθμών** θεωρείται από τους εφήβους ένα μέτρο, που θα βοηθήσει πολύ στην κατεύθυνση της αντιμετώπισης της υπογεννητικότητας.

Β'. Δικαιοσύνη - Αστυνομία - Σωφρονιστικό Σύστημα

Η εικόνα που εμφανίζεται να υπάρχει στους εφήβους για τη **Δικαιοσύνη** δεν φαίνεται να είναι η καλύτερη δυνατή. Θεωρούν, ότι πολλές φορές είναι **επιλεκτική στις κρίσεις της**, και τιμωρεί, κυρίως, τους αδύνατους, ενώ οι πλούσιοι και οι δυνατοί κατορθώνουν να διαφεύγουν τη σωστή και πρέπει τιμωρία τους. Ακόμη τονίζεται, ότι πολλές φορές η δικαιοσύνη είναι υπερβολικά επιεικής, προτείνεται δε συναφώς να γίνει πολύ πιο αυστηρή η ποινική μας νομοθεσία.

Πιο αρνητική είναι η εικόνα για την **Ελληνική Αστυνομία**.

Επισημαίνονται η ύπαρξη **διαφθοράς** στους κόλπους της, η **ανεπαρκής εκπαίδευση** των αστυνομικών, ο **ρατσισμός** και οι κακές σχέσεις της αστυνομίας με τους πολίτες, χωρίς, πάντως, να παραλείπουν ορισμένοι να τονίσουν τις δυσκολίες του επαγγέλματος του αστυνομικού, τους κινδύνους που αντιμετωπίζουν οι αστυνομικοί, καθώς και τις **χαμηλές απο-**

δοχές τους. Σχεδόν ομόφωνα οι έφηβοι τάσσονται υπέρ της **καλύτερης εκπαίδευσης** των αστυνομικών οργάνων και **της αναδιοργάνωσης της αστυνομίας**, θεωρώντας ότι αυτά είναι μέτρα, που μπορούν να πραγματοποιηθούν και να αποδώσουν άμεσα.

Κοινή είναι η διαπίστωση για την πλήρη **αποτυχία του σωφρονιστικού μας συστήματος**. Οι φυλακές είναι τα "Πανεπιστήμια του εγκλήματος", όπως έγραψε ένας έφηβος. Γίνεται η επισήμανση, ότι η ποινή σκοπεί στο σωφρονισμό του εγκληματία και όχι στην εξόντωσή του, και διεκτραγωδεύεται από όλους η παλαιότητα των φυλακών, ο υπερπληθυσμός των κρατουμένων, η αναγκαστική συνύπαρξη, Ελλήνων και αλλοδαπών, κρατουμένων για σοβαρά και για πιο ελαφρά αδικήματα. Είναι κοινός τόπος η **διακίνηση ναρκωτικών** στις φυλακές, και οι έφηβοι δεν παραλείπουν να το επισημάνουν. Ακόμη, αρκετοί αναφέρονται στην **ανεπαρκή εκπαίδευση** των σωφρονιστικών υπαλλήλων και άλλοι στη **βία στις φυλακές**, είτε από τη μεριά των φυλάκων με βασανισμούς κ.λπ., είτε και μεταξύ των κρατουμένων με ξυλοδαρμούς, βιασμούς, ακόμη και δολοφονίες, που μένουν, συχνά, ατιμώρητες.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν, όμως, οι προτάσεις των εφήβων για την **αντιμετώπιση του προβλήματος των φυλακών**. Ενώ όλοι είναι σύμφωνοι για την ανάγκη κατασκευής νέων και ασφαλέστερων φυλακών, που θα βοηθήσουν στην αποσυμφόρηση και στο διαχωρισμό των κρατουμένων, καθώς και για την καλύτερη εκπαίδευση του σωφρονιστικού προσωπικού, η στάση των εφήβων απέναντι στον τρόπο αντιμετώπισης των κρατουμένων παρουσιάζεται διχασμένη. Ουδείς φαίνεται να είναι ευχαριστημένος από τη σημερινή αντιμετώπιση. Ενώ, όμως, μια μεγάλη ομάδα προτείνει επεικέστερους κανόνες λειτουργίας των φυλακών, μία άλλη ομάδα, ίσως μεγαλύτερη, δείχνει να προτιμά μια πολύ αυστηρότερη αντιμετώπιση των φυλακισμένων.

Η πρώτη ομάδα προτείνει μια "πιο **ανθρώπινη μεταχείριση** των κρατουμένων" με περισσότερες άδειες, ψυχολογική υποστήριξη, έμφαση στη λειτουργία επανακοινωνικοποίησης της στερεητικής της ελευθερίας ποινής, ιδιαίτερη έμφαση στην εκμάθηση ενός επαγγέλματος ή μιας τέχνης κατά την διάρκεια της φυλάκισης, πολιτιστικές εκδηλώσεις κ.λπ..

Η δεύτερη ομάδα προτείνει πολύ **σκληρά μέτρα**: Επαναφορά της θανατικής ποινής, τουλάχιστον για ορισμένες κατηγορίες εγκλημάτων, όπως είναι ο βιασμός, το εμπόριο ναρκωτικών κ.λπ. (θεωρείται από αρκετούς, ότι η κατάργηση της θανατικής ποινής είχε σαν αποτέλεσμα την αύξηση της εγκληματικότητας), κατάργηση των αδειών στους κρατουμένους, απαγόρευση της εξαγοράς των ποινών, όχι τηλεόραση ή οτιδήποτε άλλο, που μπορεί να θεωρηθεί είδος πολυτελείας στις φυλακές, μεταφορά των φυλακών σε απομακρυσμένα μέρη (ακόμη και σε βραχονησίδες...) κ.λπ..

Μία γενικότερη πρόταση, που φαίνεται να έχει καθολική αποδοχή, είναι: οι **ανήλικοι κρατούμενοι** να αντιμετωπίζονται με τρόπο διαφορετικό, και σε κάθε περίπτωση να ευρίσκονται σε ξεχωριστά σωφρονιστικά καταστήματα.

Τέλος, μία άλλη γενικότερη πρόταση είναι: να απελευνούνται οι αλλοδαποί κρατούμενοι, ώστε να εκτίουν τις ποινές τους στον τόπο προέλευσής τους.

Γ'. Δημόσια Διοίκηση - Αστυφιλία - Αποκέντρωση

Είναι χαρακτηριστικό, ότι σχεδόν όλοι οι έφηβοι, που λαμβάνουν μέρος στο Πρόγραμμα αναφέρονται στο **πρόβλημα της αστυφιλίας**. **Η ερήμωση της υπαίθρου**, ο μαρασμός των χωριών, η προϊούσα αύξηση του μέσου όρου ηλικίας των κατοίκων των μη αστικών κέντρων είναι ζητήματα, που δείχνουν να απασχολούν έντονα τους εφήβους. Σ' αυτά πρέπει να προστεθεί ένα αίσθημα ανικανοποίητου από τη λειτουργία της δημόσιας διοίκησης, στην οποία καταλογίζονται η γραφειοκρατική δομή, η αναποτελεσματικότητα και η αναξιοκρατία.

Ως αιτίες της εγκατάλειψης της υπαίθρου δεν αναφέρονται τόσο οι δυνατότητες, που παρέχουν τα μεγάλα αστικά κέντρα, όσο η έλλειψη βασικής υποδομής στην ύπαιθρο (ιατρική και νοσοκομειακή περίθαλψη, συγκοινωνίες, σχολεία), κάτι που, για τους εφήβους, είναι ο παράγον που αναγκάζει τους ανθρώπους να καταφεύγουν στις πόλεις.

Είναι προφανές, ότι οι προτάσεις για την αντιμετώπιση του προβλήματος έχουν σχέση με τις αιτίες, που ήδη αναφέρθηκαν: **Καλύτερος προγραμματισμός** των δημοσίων έργων με προτεραιότητα την επαρχία, μεταφορά βιομηχανικών μονάδων στην επαρχία, καλύτερη πρωτοβάθμια (αλλά και δευτεροβάθμια) περίθαλψη. Επίσης **ουσιαστική αποκέντρωση** με την μεταφορά βασικών μονάδων της Διοίκησης στην επαρχία (π.χ. το Υπουργείο Γεωργίας στην Θεσσαλία), πολιτιστική δραστηριότητα, μεγαλύτερη αποκέντρωση της Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, ώστε οι νέοι να μπορούν να σπουδάζουν κοντά στο χώρο καταγωγής τους κ.λπ..

Από την άλλη μεριά, ούτε η **Τοπική αυτοδιοίκηση** δείχνει να ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις και σε ό,τι οι έφηβοι περιμένουν από αυτήν. Αρκετά συχνά αναφέρεται η ανευθυνότητα των Δημοτικών αρχόντων, τονίζεται δε η μη θεσμοθετημένη **συμμετοχή των νέων στη διοίκηση** των τοπικών υποθέσεων.

Τέλος, φαίνεται, ότι οι **νέες τεχνολογίες** ασκούν έντονη έλξη στους εφήβους, που έλαβαν μέρος στο Πρόγραμμα, αφού συχνά αναφέρονται σε αυτές, θεωρώντας ότι η καλύτερη και συχνότερη χρήση τους θα μπορέσει να βελτιώσει σε σημαντικό βαθμό τη λειτουργία και την απόδοση μιας κρατικής μηχανής, η οποία σήμερα ευρίσκεται πολύ πίσω από ό,τι οι πολίτες (και ιδιαίτερα οι νέοι) περιμένουν από αυτήν.

